

รายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการบริการวิชาการ

โครงการ

การส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของแรงงานภาคเกษตร

จัดทำโดย

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น (กาญจนบุรี)

ได้รับเงินสนับสนุนโครงการจากมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ปีงบประมาณ 2561

คำนำ

ประเทศไทยถือเป็นประเทศเกษตรกรรม และประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร หากเกิดผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกร อาจส่งผลถึงการผลิตและปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรได้ ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสารเคมีทางการเกษตร ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ และปัญหาทางด้านการยศาศาสตร์ที่เกิดจากลักษณะการทำงาน ล้วนเป็นปัญหาที่สำคัญที่ส่งผลต่อสุขภาพของเกษตรกร ดังนั้นเพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีสุขภาพที่ดี จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับอาชีพอนามัยและความปลอดภัยในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพื่อให้เกิดการตระหนักถึงอันตรายรวมถึงการป้องกันตนเองได้อย่างถูกต้อง คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น จึงได้จัดโครงการ ส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพด้านอาชีพอนามัยและความปลอดภัยในงานด้านเกษตรกรรมให้แก่ประชาชนใน ตำบลสระยายโสม อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี และจากความต่อเนื่องในการจัดโครงการในปีที่ผ่านมา จึงได้มีการเพิ่มเติมการส่งเสริมสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ โดยประยุกต์ใช้องค์ความรู้เรื่องอาชีพอนามัยและความปลอดภัย เพื่อปรับใช้ในการทำงานของแรงงานภาคเกษตร โดยการส่งเสริมให้ความรู้ด้านอาชีพอนามัยและความปลอดภัย ประกอบไปด้วยเรื่อง การตระหนักถึงอันตรายจากการทำงานและสุขภาพ รวมไปถึงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงานเพื่อลดความเสี่ยงจากการที่จะได้รับอันตรายและโรคจากการทำงาน วัตถุประสงค์ของโครงการนอกจากที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังเป็นการให้นิสิตมีการบูรณาการทางความรู้ที่ได้จากการเรียนในรายวิชาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น วิชาอาชีพอนามัยและความปลอดภัยขั้นพื้นฐาน วิชาพิษวิทยาในงานอุตสาหกรรม วิชาอนามัยชุมชน และวิชาการยศาศาสตร์ ไปฝึกปฏิบัติในการส่งเสริมสุขภาพให้กับประชาชน เพื่อเสริมสร้างทักษะในการทำงานต่อไปในอนาคต

ฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ คณะสาธารณสุขศาสตร์

ผู้รับผิดชอบโครงการ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
ส่วนที่ 1 เนื้อหาโครงการ	
หลักการและเหตุผล	2
วัตถุประสงค์โครงการ	3
กลุ่มเป้าหมาย	4
ดัชนีชี้วัดความสำเร็จของโครงการ	6
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	6
ส่วนที่ 2 การประเมินผลการดำเนินงานโครงการ	
การประเมินผลโครงการตามตัวชี้วัดเชิงปริมาณ	7
การประเมินผลโครงการตามตัวชี้วัดเชิงเวลา	7
การประเมินผลโครงการตามตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ	7
ผลที่ได้รับ	11
ปัญหาและอุปสรรค	11
รูปภาพประกอบ	12
ภาคผนวก	
หน้าอนุมัติโครงการ	18
กำหนดการโครงการ	19
ตัวอย่างแบบสำรวจความพึงพอใจ	21
รายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการ	24
สำเนาใบเสร็จค่าใช้จ่ายในโครงการ	31

ส่วนที่ 1
เนื้อหาโครงการ

1. ชื่อโครงการ ส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของแรงงานภาคเกษตร

2. สถานภาพของโครงการ

- 2.1 ประเภทโครงการ โครงการต่อเนื่อง
- 2.2 การบูรณาการกับการเรียนการสอน วิชา PE2101 อาชีวอนามัยและความปลอดภัยขั้นพื้นฐาน
วิชา PE3205 พิษวิทยาในงานอุตสาหกรรม
วิชา PH2107 อนามัยชุมชน
วิชา PE3103 การยศาสตร์

3. หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น (กาญจนบุรี)

4. ผู้รับผิดชอบโครงการ

1. อาจารย์ ดร.นริศรา	กุลปรีชานันท์	หัวหน้าโครงการ
2. อาจารย์ ดร.ทัตดาว	พาหาทรัพย์อนันต์	ผู้ร่วมดำเนินโครงการ
3. อาจารย์ขจรศักดิ์	ผิวเกลี้ยง	ผู้ร่วมดำเนินโครงการ
4. อาจารย์จักรพงษ์	สุขเจริญ	ผู้ร่วมดำเนินโครงการ
5. อาจารย์ณัฐพล	พิมพ์พรมา	ผู้ร่วมดำเนินโครงการ
6. อาจารย์กล้าณรงค์	อินตะวงศ์	ผู้ร่วมดำเนินโครงการ
7. อาจารย์ ดร.ชนิษฐา	วัฒนจินดาเลิศ	ผู้ร่วมดำเนินโครงการ
8. อาจารย์วรรณภา	เนาวราช	ผู้ร่วมดำเนินโครงการ

5. ที่ปรึกษาโครงการ

อาจารย์จุฬารณ	ม่วงดิษฐ์	รักษาการคณบดีคณะสาธารณสุขศาสตร์

6. ความสอดคล้อง/ตอบสนองของโครงการกับแผนพัฒนาหน่วยงานและการประกันคุณภาพการศึกษา (โครงการที่เสนอขอหนึ่งโครงการอาจสามารถสอดคล้องและตอบสนองได้หลายส่วน)

1) ยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยประจำปี พ.ศ.2561/ตัวบ่งชี้

ยุทธศาสตร์ที่ 6 เร่งรัดบริการวิชาการอย่างมีคุณภาพ

2) การประกันคุณภาพภายใน

องค์ประกอบที่ 3 การบริการวิชาการตัวบ่งชี้ 3.1

3) การประกันคุณภาพภายนอก

ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม

7. หลักการและเหตุผล

เกษตรกรรมมีความสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเพื่อพัฒนาในเรื่องของการทำเกษตรให้ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น และเพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิตทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมใช้สารกำจัดวัชพืชเพื่อให้ได้ผลผลิตทางการเกษตรที่ดี และปริมาณเพิ่มขึ้น ทำให้กลุ่มเกษตรกรประชาชนที่อยู่ในภาคเกษตรเป็นกลุ่มเสี่ยงในการรับสัมผัสสารเคมีที่นำมาใช้กำจัดวัชพืช หรือการได้รับอันตรายปัจจัยอื่นๆ เช่น ในเรื่องของอุบัติเหตุจากการทำงาน เกษตรกรที่ทำนามีโอกาสเสี่ยงต่อการถูกหอยหรือของมีคมบาดทำให้เกิดบาดแผลและยังพบว่ามีปัญหาทางการยศาสตร์ ได้แก่ อาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อจากการก้ม หรือเนื่องจากการยกของที่ไม่ถูกวิธี หรือสิ่งของมีน้ำหนักมาก ทำให้เกษตรกรมีอาการปวดไหล่และหลังการเร่งรีบทำงานมีผลทำให้เคร่งเครียดทางจิตใจ รวมถึงการออกแรงมากเกินไปจนกำลังเป็นประจำ การทำงานด้วยท่าทางที่ไม่เหมาะสม การเคลื่อนไหวของร่างกายในลักษณะซ้ำซาก และในเรื่องของสารเคมีถือว่าเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากสารเคมีถูกนำมาเป็นทางเลือกสำหรับใช้ในการเพิ่มผลผลิตทั้งการป้องกันและการกำจัดศัตรูพืช

สารเคมีทางการเกษตร มีการผลิตในหลากหลายรูปแบบเพื่อตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของเกษตรกร โดยส่วนใหญ่โครงสร้างของสารเคมีเกษตรนั้นมีความสามารถในการคงสภาพอยู่ในตัวกลางทางสิ่งแวดล้อมได้ทั้งในดิน ในน้ำและฟุ้งกระจายในอากาศ โดยเมื่อเกษตรกรฉีดพ่นสารเคมีจะเกิดการตกค้างอยู่ในดิน ซึ่งจะมีปฏิกิริยาต่างๆ เกิดขึ้น ทั้งปฏิกิริยาการสลายตัว การระเหยสู่บรรยากาศ การเคลื่อนตัวสู่แหล่งอื่นโดยน้ำ และการเข้าไปสะสมตัวอยู่ในสิ่งมีชีวิต (วรเชษฐ์ ขอบใจ และคณะ, 2553) สารเคมีจากการเกษตรยังก่อให้เกิดความเป็นพิษต่อสิ่งมีชีวิต ทั้งพืช สัตว์ และมนุษย์ โดยสามารถเข้าสู่ร่างกายมนุษย์ได้ 3 ช่องทาง คือทางการหายใจ ทางการกิน และโดยการดูดซึมทางผิวหนัง เมื่อสารเคมีเหล่านี้เข้าสู่ร่างกายจะเกิดกลไกการแพร่กระจายตัวและสะสมในบางอวัยวะ สารเคมีจากการเกษตรสามารถก่อให้เกิดความเป็นพิษต่อร่างกายมนุษย์ได้ อาการแสดงมีทั้ง อาการที่เกิดโดยเฉียบพลันและอาการเรื้อรัง นอกจากนี้สารเคมีเกษตรยังสามารถก่อให้เกิดมะเร็ง ทารกวิรูป เป็นพิษต่อระบบต่างๆ ในร่างกาย และยังสามารถทำให้สารพันธุกรรมในร่างกายเปลี่ยนแปลงไป (สำนักกระบวนวิชา, 2547)

ปัจจุบันสถานการณ์ปัญหาสุขภาพของเกษตรกรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากการได้รับสัมผัสสารเคมีทางการเกษตรที่ใช้เป็นจำนวนมากโดยไม่มีการสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันตนเอง จากข้อมูลของกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข พบว่าข้อมูลตั้งแต่ปีพ.ศ. 2546 – 2555 มีผู้ป่วยที่ได้รับพิษจากสารเคมีทางการเกษตรเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งในปีพ.ศ. 2556 ทำการตรวจเกษตรกรไปทั้งสิ้น 314,805 ราย ในจำนวนนี้พบผลตรวจเลือดอยู่ในระดับไม่ปลอดภัยจำนวน 96,227 ราย คิดเป็น 30.54 % และในปีพ.ศ. 2557 ที่ได้ทำการตรวจเกษตรกรไปทั้งสิ้น 317,051 ราย พบว่าในจำนวนนี้ 107,820 ราย มีผลตรวจเลือดอยู่ในระดับไม่ปลอดภัย นั่นหมายถึงจำนวน 34 % หรือ 1/3 ของเกษตรกรมีความไม่ปลอดภัยจากการใช้สารเคมีทางการเกษตร ตำบลสระยายโสมเป็นตำบลหนึ่งที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคเกษตร โดยมีพื้นที่ที่ใช้ในการเกษตรมากถึงร้อยละ 80 ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ทำนา ทำไร่และทำสวนผลไม้ ผลกระทบจากการใช้สารเคมีในการควบคุมและกำจัดศัตรูพืช จึงกระจายเป็นวงกว้างจากข้อมูลการตรวจวัดระดับสารเคมีเกษตรตกค้างในเลือด ปีพ.ศ. 2558 พบว่ามีประชากรจำนวน 75 คน ในตำบลสระยายโสม ที่มีผลการตรวจสารเคมี

เกษตรเลือดอยู่ในระดับที่ไม่ปลอดภัย (โครงการตรวจหาสารพิษตกค้างในกระแสเลือดเกษตรกรในพื้นที่ เขตเทศบาลตำบลขุนพิด็จ, 2558)

เพื่อให้เกษตรกรมีสุขภาพที่ดี จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับ อาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม การตระหนักถึงอันตรายรวมถึงการป้องกันตนเองได้อย่างถูกต้อง คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น จึงเล็งเห็นความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในแรงงานภาคการเกษตร จึงจัดโครงการ ส่งเสริม พฤติกรรมสุขภาพ ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยเกษตรกรให้แก่ประชาชนใน ตำบลสระยายโสม อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี และเพื่อให้โครงการเกิดความต่อเนื่องจึงเพิ่มเติมการส่งเสริมสุขภาพ พฤติกรรมสุขภาพ โดยประยุกต์ใช้องค์ความรู้เรื่อง อาชีวอนามัยและความปลอดภัย เพื่อปรับใช้ในการทำงานของแรงงานภาคเกษตร โดยการส่งเสริมให้ความรู้ ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ประกอบไปด้วยเรื่อง การตระหนักถึงอันตรายจากการทำงานและสุขภาพ รวมไปถึงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงานเพื่อลดความเสี่ยงจากการที่จะได้รับอันตรายและโรคจากการทำงาน ดังนั้นหากประชาชนในชุมชน เกษตรกรในตำบล เข้าใจปัญหาและตระหนักถึงความสำคัญในการจัดกิจกรรมหรือโครงการฯ ที่มีส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรให้ดีขึ้นนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้มีการอบรมถ่ายทอดความรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยให้แก่ประชาชนในภาคการเกษตร ซึ่งครอบคลุมในเรื่องของการดูแลสุขภาพและสุขอนามัย การดูแลและควบคุมสภาพแวดล้อมการทำงานด้านการป้องกันอันตรายจากสภาพแวดล้อมด้านเคมี ชีวภาพ การยศาสตร์และอันตรายทางด้านจิตวิทยาสังคม รวมถึงการให้สุขศึกษาเพื่อป้องกัน อันตรายจากพิษภัย สารกำจัดศัตรูพืช การสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล เพื่อให้ประชาชนสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ได้รับในการป้องกันอันตรายอันเกิดจากการทำงานในภาคเกษตร ซึ่งจะส่งผลทำให้เกษตรกรมีการทำงานที่ดีมีประสิทธิภาพตลอดจนการมีสุขอนามัยที่ดีขึ้นด้วย

8. วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้เรื่องอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแก่ประชาชนในตำบลสระยายโสม อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อให้คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น เป็นที่รู้จักของประชาชน
3. เพื่อบูรณาการกิจกรรมกับการจัดการเรียนการสอน ให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริง

9. ขั้นตอนการดำเนินการตาม PDCA

1. ขั้นตอนการวางแผน (Plan)

- ประชุมเพื่อจัดเตรียมวางแผนงาน การจัดโครงการของผู้รับผิดชอบโครงการและผู้ร่วมโครงการ เพื่อกำหนดประเด็นความรู้ และกิจกรรมที่จะให้กลุ่มเกษตรกร
- ประสานงานกับผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบ่อป่านเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์โครงการและรับฟังข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงโครงการ
- ส่งโครงการเพื่อขออนุมัติโครงการต่อผู้ประสานงานบริการวิชาการแก่สังคม และประชุมผู้ร่วมโครงการ

2. ขั้นตอนการดำเนินงาน (Do)

- ประสานงานกับผู้นำชุมชน คณะกรรมการจัดโครงการ สโมสรนิสิต และนิสิตที่ร่วมจัดโครงการ
- ประสานงานกับนิสิตกลุ่มย่อยเพื่อการเตรียมเนื้อหา สื่อการให้ความรู้ กิจกรรมการให้ความรู้
- ประสานงานฝ่ายพาหนะ ที่จะใช้ในการเดินทางไปดำเนินกิจกรรม
- ดำเนินกิจกรรมตามกำหนดการที่วางแผนไว้

3. ขั้นตอนการติดตามตรวจสอบขณะดำเนินงาน (Check)

- ส่งใบเสร็จค่าใช้จ่ายภายใน 7 วัน
- ส่งสรุปผลการประเมินโครงการหลังจากเสร็จสิ้นโครงการ 30 วัน
- ใช้วิธีการตอบแบบสอบถามในการประเมินผลความสำเร็จของโครงการ

4. ขั้นตอนการปรับปรุงและพัฒนา (Act)

- จัดส่งรายงานการประเมินผลการดำเนินโครงการ
- จัดประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินงาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป

10. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้เข้าร่วมโครงการ

1. นิสิตชั้นปีที่ 2 คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น (กาญจนบุรี)	จำนวน	15	คน
2. อาจารย์และเจ้าหน้าที่คณะสาธารณสุขศาสตร์	จำนวน	11	คน
3. เกษตรกร/ชาวบ้านในชุมชน	จำนวน	60	คน
รวม ผู้เข้าร่วมโครงการ	จำนวน	86	คน

11. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ

6 – 7 มิถุนายน พ.ศ. 2562

12. สถานที่ดำเนินโครงการ

ตำบลสระยายโสม อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

13. ลักษณะของกิจกรรม

1. การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและสุขอนามัย การดูแลและควบคุมสภาพแวดล้อมการทำงาน การป้องกันอันตรายจากสภาพแวดล้อมด้านเคมี ชีวภาพ การยศาสตร์และอันตรายจากสภาพจิตใจ และสังคม รวมถึง การให้สุขศึกษาเพื่อป้องกันอันตรายจากพิษภัยสารกำจัดศัตรูพืช

2. ให้ความรู้เรื่องการสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันความปลอดภัยส่วนบุคคลเกี่ยวกับการใช้สารเคมีเพื่อการเกษตร